

Voor Nederland nieuwe plantensoorten en nieuwe vindplaatsen van zeldzame planten.

In de laatste jaren zijn in het N. K. A. weinige voor ons land nieuwe plantensoorten vermeld, evenmin als er nieuwe vindplaatsen van zeldzame soorten zijn opgegeven. Allerlei oorzaken hebben daartoe medegewerkt, maar gelukkig niet die, dat er in de laatste jaren op floristisch gebied een totale stilstand is gekomen. Het N. K. A. is dus niet meer bij en ik wil hier den wensch uitspreken, dat niet alleen de floristen der laatste jaren er toe zullen komen, het voorbeeld, dat ik wil geven, na te volgen, maar ook dat zij het herbarium der N. B. V. zullen gaan gedenken in meerdere mate dan zij in de laatste jaren deden, om ook dit zooveel mogelijk bij te krijgen.

Van de planten, die ik hier bespreek, zijn tegelijk 1 of meer ex. aan het Vereenigingsherbarium afgestaan. Ik hoop in deze richting voort te gaan en terwijl ik nu alleen eenige der *Cryptogamae vasculares* en *Monocotyledones* bespreek, later ook de *Dicotyledones*, welke daarvoor in aanmerking komen, te behandelen.

1. *Lycopodium annotinum* L. behoort tot de groep *Homoephylla* Spring, waarbij alle gewone bladen gelijk van vorm zijn en tot de afdeeling *Lepidotis* P. B., waarbij de sporendragende bladen in vorm van de gewone verschillen en tot eindelingsche aren vereenigd zijn. Evenals bij *L. clavatum* zijn deze sporendragende bladen korter dan de andere, doch terwijl bij *L. clavatum* de bladen aan de rechtopstaande takken naar boven zijn gekromd en dicht aanliggen en bij de bovenste in een kleurlooze

borstel uitloopen, die ongeveer even lang is als het blad en de aren gesteeld zijn, zijn bij *L. annotinum* de bladen afstaand of naar beneden gericht, lijn-lancetvormig en loopen zij wel in een stekende punt, maar niet in een langen borstel uit. Ook zijn de aren zittend. Deze soort is uit Noord- en Midden-Europa bekend en behoort in bosschen thuis, niet zooveel als *L. Selago* aan hellingen. Zij is bij ons het eerst in 1904 door J. W. C. Goethart, F. A. des Tombe en M. J. Blijdenstein in een bosch bij Olterterp gevonden (N. K. A. 1905 blz. 95) en daarna in 1909 door A. P. van den Briel in het bosch der Wouwsche Plantage bij Bergen op Zoom. Dit ex. is afgestaan aan het Ver. herbarium. Ook is zij in 1912 door H. Horsthuis in de Lutte aangetroffen en zal zij waarschijnlijk daar nog wel op meer plaatsen voorkomen.

2. *Ceterach officinarum* Willd. Het geslacht *Ceterach* behoort met de geslachten *Blechnum*, *Scolopendrium* en *Asplenium* tot de onderfamilie der *Asplenoideae*. Daarbij onderscheidt zich *Blechnum* van de andere door het verschil in vorm van sporendragende en onvruchtbare bladen. Bij *Scolopendrium* zijn de sori paarsgewijze tot elkaar genaderd, terwijl ze bij *Asplenium* en *Blechnum* meest of alle alleen staan. Volgens Ascherson—Graebner's Synopsis (I blz. 53) is de (trouwens niet steeds geheel) ontbrekende sluier bij *Ceterach* geen voldoende reden om *Ceterach* van *Asplenium* te scheiden en noemt hij haar dan ook *Asplenium Ceterach*. Behalve door het meest ontbreken van den sluier, verschilt echter *Ceterach* van *Asplenium* door de veerdeelige bladen en doordat de sori onder de dichte strooschubbekleding van de ondervlakte der bladen verborgen zijn.

Ceterach officinarum is door de lijn-lancetvormige, stompe, van boven kale bladschijf, waarvan de slippen langwerpig tot half cirkelrond zijn, gekenmerkt. Zij is bekend uit onze omgeving van de Britsche eilanden,

Frankrijk, de Noord Atlantische eilanden en uit het Rijngebied tot Dusseldorf meest alleen in de streek van den wijnbouw. Volgens de Flora Belgii septentrionalis is zij door P. W. Korthals te Paterswolde bij Groningen gevonden. Zij is in 1910 door A. J. M. Garjeanne op den ouden kerkhofmuur te Stamproy aangetroffen. Een ex. hiervan is overgegaan in het Ver. herb.

3. *Gagea spathacea* Salisb. behoort tot de groep, waarbij nevenbollen aanwezig zijn, die evenals de hoofdbol zittend zijn en tijdens den bloeitijd in het omhulsel ingesloten zijn. Hiertoe behooren van onze soorten *G. arvensis* en *G. spathacea*. Bij *G. arvensis* zijn de 2 wortelbladen lijnvormig, bij *G. spathacea* zijn ze lijn-draadvormig. Bij de eerste is het onderste der beide stengelbladen lancetvormig, aan den voet tot bijna 1 cM. breed en staat meest dicht bij het volgende blad en de schutbladen der bloeiwijze, bij de tweede is het onderste stengelblad wat van de bloeiwijze verwijderd, meest 6—8 mM. breed en omgeeft den stengel aan den voet als een scheede. Bij de 1e zijn de bloemstelen behaard, bij de 2e kaal, bij de 1e is de bloeiwijze meest 5—10-, bij de 2e 1—5-bloemig. De plant komt in loofbosschen voor en komt in Zweden, Noorwegen en Denemarken en op eenige plaatsen in Noord-Duitschland en België in de kustgebieden der Noord- en Oostzee voor. Zij is bij ons voor het eerst in 1899 door J. B. Bernink in een loofbosch aan de Dinkel op Singraven te Denekamp en daarna in 1900 bij den Austiberg te Beuningen (gem. Losser), in 1905 in de Broekheurne bij Enschede en te Losser door M. J. Blijdenstein (N. K. A. 1907, pag. 72) en eindelijk in 1909 door R. de Boer en H. Kooi te Peize. Van de laatste gaat een ex. over in het herb. der Vereeniging.

4. *Scilla bifolia* L., de bekende sierplant, is reeds in vele ex. in het herb. der Ver. aanwezig, ook van

Walcheren, doch niet van Middelburg, waar zij door Mevr. Snellen werd gevonden.

5. *Muscari comosum* L., die gemakkelijk van *M. botryoides* is te onderscheiden, doordat de bloeiwijze zeer lang en los is en vele onvruchtbare bloemen bevat, die in vorm en kleur van de vruchtbare afwijken en aan den top tot een soort kuif vereenigd zijn. Van andere soorten, die dit ook hebben, is zij te onderscheiden, doordat de onderste bloemen horizontaal afstaan en een klokvormig bloemdek hebben met bruinachtige buis en naar binnen gekromde, witachtig groene slippen. De soort behoort in Zuid-Europa thuis en zal dus zeker bij ons alleen verwilderd voorkomen. Zij is het eerst in 1898 door J. F. Ekering bij den Haag op vrij hoogen duingrond, dicht bij de stadsboomkweekerij gevonden (hiervan stamt het ex. dat in het Herb. der Ver. overgaat), verder door L. Vuyck en H. Koning te Valkenburg in 1900, door J. Pinkhof in 1907 bij Amsterdam aan de Ykade, door A. de Wever in 1910 te Brunssum (Z. L.) (herb. prop.) en in 1912 door C. Sipkes te Leyduin.

6. *Potamogeton natans* β . *prolixus* Koch onderscheidt zich van den grondvorm, doordat de drijvende bladen versmald in den bladsteel overgaan en ook aan den top duidelijk versmald zijn. Ook zijn zij lang gesteeld. Zij is door W. C. van Embden in 1901 en 1902 bij het station de Bilt in een sloot gevonden. Een ex. hiervan gaat over in het Ver. herb.

7. *Carex vesicaria* L. γ . *pendula* Blyt. Deze var. onderscheidt zich van de soort door de volgende kenmerken: Plant groot en slap. Vrouwelijke aartjes iets los (althans de onderste), langgesteeld, ten slotte hangend. Zij is door W. H. Wachter en P. Jansen in 1904 aan den weg naar het Mastbosch bij Breda gevonden. Een ex. daarvan gaat over in het Ver. herb.

8. *Carex extensa* Good. is beschreven in het N. K. A.

3e s. I blz. 599. Zij is het langst bekend van Texel, waar v. d. Sande Lacoste haar in 1859 vond (N. K. A. 1e s. V 227, 228, 244). Later is zij in 1898 door W. W. Schipper op Rottum gevonden (N. K. A. 3e s. I 568, II 59) en verder op een excursie der N. B. V. in 1902 aan den Galgenweg bij Dishoek op Walcheren (N. K. A. 3e s. II 992), terwijl A. Walraven vroeger reeds vermeldt, haar in West-Zeeuwsch Vlaanderen te hebben gevonden (N. K. A. 2e s. III 138). Verder werd zij gevonden in 1898 op het eilandje bij Hoek van Holland door van Breemen (N. K. A. 3e s. II 992) en daar is zij in 1904 door W. H. Wachter en P. Jansen teruggevonden. Een van hunne ex. is in het Ver. herb. gevoegd. De plant komt aan de kusten in bijna geheel Europa voor in duinvalleien en zilte strandmoerassen.

9. *Scirpus maritimus* L. γ . *compactus* Koch is reeds lang voor ons land bekend, want reeds in de 1e uitgave van den Prodr. I 286 zijn als vindplaatsen opgegeven Zwijndrecht, Kampen, Zuid Beveland. Ook zijn in het Ver. herb. ex. aanwezig van den Haag (Bondam 1849), Amsterdam aan den Oosterdoksdiijk (Abeleven 1851), Vlieland (v. d. Sande Lacoste 1858) en is zij in 1894 door Mej. Ogterop te Oisterwijk (N. K. A. 2e s. VI 558) gevonden. In 1899 vond W. M. Docters van Leeuwen haar in den zeehaven te Huizen. Laatstgemeld ex. gaat nu in het Ver. herb. over.

10. *Panicum capillare* L. schijnt het eerst in 1888 gevonden te zijn door Prof. W. F. R. Suringar in den moestuin van Endegeest en Rhynggeest onder Oegstgeest (N. K. A. 2e s. V 606), daarna is zij in 1893 te Deventer op het Pothoofd door D. Lak'o en in 1895 door P. Westershof en Tj. Sterringa gevonden. Verder werd zij door W. C. van Embden in 1898 op bouwland achter Oudwijk bij Utrecht en in hetzelfde jaar door P. Westershof en H. W. Peteri aan het kanaal bij de stoommeelfabriek

bij Deventer gevonden (van beide vindpl. gaan ex. in het Ver. herb.), in 1899 werd zij door L. Posthumus te Dubbeldam, in 1900 door F. J. Struykenkamp te Leiden (in het Ver. herb.), ook in 1900 door F. A. des Tombe aan de Haarlemmertrekvaart te Leiden, door W. C. van Embden aan een landweg te Zeist, door C. A. Backer tusschen Bloemendaal en Overveen en door F. D. J. Risch te Rotterdam gevonden (van de laatste 3 vindpl. komen nu ex. in het Ver. herb.). In 1901 werd zij door W. H. Wachter en P. Jansen aan een kolenaschweg op Rozenburg bij Rotterdam, in 1902 door Th. J. Stomps aan het Merwedekanaal bij Amsterdam, in 1907 door M. Pinkhof aan de Ertskade te Amsterdam (dit ex. gaat over in het Ver. herb.), in 1909 door J. Th. Henrard aan den Cruquiusweg te Amsterdam en ook in de duinen bij Bentveld en in 1912 door denzelfden te Gorinchem gevonden.

De plant behoort thuis in N.-Amerika en is hier op verschillende plaatsen, hetzij met Amerikaansch graan enz. of met Amerikaansch klaverzaad in klaverakkers aangevoerd.

11. *Panicum miliaceum* L. Deze soort is waarschijnlijk in Midden-Azië inheemsch. Zij wordt bij ons wel gekweekt en zal dus waarschijnlijk op verschillende plaatsen verwilderd zijn, misschien ook wel aangevoerd. Zij is door verschillende ex. vertegenwoordigd in het Ver. herb., waarbij nu gevoegd is een ex. gevonden in 1904 door W. H. Wachter en P. Jansen op het emplacement van het Centraalstation te Rotterdam. Ook is zij in 1902 door F. A. des Tombe te Doetinchem, in 1908 door M. Pinkhof aan de Ertskade te Amsterdam en in 1910 door L. Dorsman en C. Barneveld op Zeeburg bij Amsterdam gevonden.

12. *Phalaris intermedia* Bosc. Zie hierover de Floristische Aanteekeningen V van W. H. Wachter en

P. Jansen in N. K. A. 1912 (68—71). De hiervan door W. H. Wachter en P. Jansen in 1901 op een Handelsterrein te Rotterdam en door Th. J. Stomps en A. J. L. Terwen in 1902 op een kolenaschweg te Amsterdam gevonden ex. gaan over in het Ver. herb.

13. *Phalaris minor* Retz. Zie hierover Flor. Aant. V van W. H. Wachter en P. Jansen in het N. K. A. 1912 (68—71). Het nu in het herb. der Ver. toegevoegde ex. is gevonden in 1910 door W. H. Wachter en P. Jansen op aangevoerden zandgrond te Rotterdam.

14. *Phalaris angusta* Nees. Zie hierover weer Flor. Aant. V, zie boven. Het in het herb. der Ver. gevoegde ex. is in 1912 door W. H. Wachter en P. Jansen te Rotterdam gevonden.

15. *Spartina stricta* Rth. is reeds in de Flora Belgii septentr. onder no. 67a vermeld als door v. d. Bosch gevonden op de slikken op Zuid-Beveland. Later is zij in tal van deelen van Zeeland op slikken en schorren aangetroffen, zoodat A. Walraven en D. Lako in hun overzicht van de Zeeuwsche planten in het N. K. A. 2e s. VI 133 op konden geven, dat zij overal in Zeeland was gevonden. In 1897 is zij door A. Reclaire op slikken van de Schelde te Bergen op Zoom gevonden. Een ex. van die vindplaats gaat over in het Ver. herb.

De plant groeit in Europa op moerassige plaatsen langs de kusten van den Atlantischen Oceaan en van het westelijk gebied der Middellandsche Zee, doch schijnt overal slechts plaatselijk meer algemeen te zijn.

16. *Beckmannia erucaeformis* Host. behoort tot de onderfamilie der *Poëoideae* met 2 kelkkafjes en tot de groep der *Chlorideae* van deze, waarbij de aartjes in 2 elkaar genaderde rijen staan en een eenzijdige aar of tros met ongelede spil vormen.

Bij *Beckmannia* zijn de aartjes 2-bloemig, de aren aar-

vormig aan een lange, onvertakte, zelden pluimvormig vertakte spil (niet vingervormig) gezeten.

B. erucaeformis komt alleen in Zuidoost-Europa in het wild voor, doch is bij ons, evenals op verschillende plaatsen in Duitschland, aangevoerd gevonden. Zoo is zij bij Rotterdam in 1911 door W. H. Wachter en P. Jansen (hiervan stamt het in het Ver. herb. toegevoegde ex.) en in 1909 door J. Th. Henrard aan den Rijnsoever te Arnhem gevonden.

17. *Lagurus ovatus* L. is een sierplant uit Zuid-Europa. In het Ver. herb. is reeds een ex. aanwezig door W. H. Wachter en P. Jansen te Apeldoorn gevonden en in 1904 aan het Herb. afgestaan. Nu is een ex. bijgevoegd, dat in 1910 door L. Dorsman te Noordwijk, verwilderd, is gevonden. De bloeiwijze is hier een dichte, breede ronde aarpluim met smalle kelkkafjes, die tot aan den top met tot 2 mM. lange, zijdeachtige haren bezet zijn, terwijl het onderste kroonkafje in 2 spitsen uitloopt en ook een circa 2 cM. lange naald draagt.

18. *Briza maxima* L., die zich van ons gewone trilgras onderscheidt door de veel grootere aartjes, door de lancetvormige tongetjes en de iets ruwe pluimtakken, is door L. Dorsman in 1910 bij Noordwijk gevonden. Dit ex. komt nu in het Ver. herb. Daar deze plant in Zuid-Europa in het gebied der Middellandsche Zee thuis hoort, moet zij bij Noordwijk, evenals no. 17, wel verwilderd zijn. Zij wordt n.l. veel gekweekt voor de droge bouketten.

19. *Eragrostis major* Host. (*E. megastachya* Link).

Het geslacht *Eragrostis* behoort tot de groep der *Eragrostiinae*, welke zich o.a. van de *Poinae*, waartoe o.a. *Poa*, *Sclerochloa* en *Dactylis* behooren, onderscheidt door den spiraalvormigen stand der pluimtakken en doordat de aarspil niet bros is en niet in leden met de bloemen afvalt, maar blijft staan met de onderste kroonkafjes, terwijl vruchten met de bovenste afvallen. *E. major* heeft tot

meer dan 2 cM. lange; veel (tot 50-) bloemige aartjes en circa 2 mM. lange kelkkafjes. Deze is door P. Westerhof en Tj. Sterringa en ook door mij in 1897 op het Pothoofd te Deventer gevonden (hiervan gaan ex. in het Ver. herb over), verder in 1901 door F. J. Struikenkamp op de vroegere buitenplaats Buitenlust te Leiden en in 1904 door W. H. Wachter en P. Jansen te Rotterdam (herb. pr.). De plant behoort thuis in het gebied der Middellandsche Zee, doch is op verschillende plaatsen in Duitschland en Frankrijk aangevoerd en soms zelfs ingeburgerd.

20. *Eragrostis minor* Host. Hierbij zijn de aartjes tot 7 mM. lang, meest 8—20-bloemig, langwerpig tot lancetvormig en de kelkkafjes zijn circa 1 mM. lang, langwerpig en spits. Ook deze soort behoort in het gebied der Middellandsche Zee tot Midden-Frankrijk thuis en is zoowel in Noord-Duitschland als bij ons slechts aangevoerd. Zij is in 1896 en 1897 door P. Westerhof en Tj. Sterringa op het Pothoofd te Deventer gevonden (hiervan zijn nu ex. aan het Ver. herb. afgestaan), in 1900 en 1906 door W. H. Wachter en P. Jansen aan de Maashaven te Rotterdam (herb. pr.), in 1902 door J. Opmeer te Rotterdam en in 1910 door J. Th. Henrard aan de Waal te Nijmegen en door dez. en A. W. Kloos te Gorinchem.

21. *Poa bulbosa* L. β . *vivipara* Koel. Deze var. wordt reeds in den 1^{en} druk van den Prodrumus I 314 vermeld als door Molkenboer gevonden te zijn op de begraafplaats te Noordwijk met de soort. Behalve een ex. daarvan zijn er in het Ver. herb. nog ex. van v. Hall zonder jaartal, gevonden op Borkum en een ex. gevonden door M. Greshoff in 1900 te Haarlem. Een ex. door W. H. Wachter en P. Jansen in 1900 te Rotterdam gevonden is aan het Ver. herb. door mij toegevoegd.

22. *Bromus unioloides* H. B. K. behoort tot de *Bromus*-

soorten met 3—5-nervige onderste en 7—9-nervige bovenste kelkkafjes, terwijl het onderste kroonkafje de naald meer of minder duidelijk onder den top draagt of deze ontbreekt. Zij is de vertegenwoordigster van de groep *Ceratochloa* P. B. van dit geslacht, met samengedrukte, lancetvormige aartjes, wier onderste kroonkafjes op den rug gekield, stekelpuntig zijn, doch zonder naald (zie hierover ook het N. K. A. 1912 blz. 90, 91). Bij *B. unioloides* is het tongetje tot 6 mM. lang.

Deze plant schijnt in Zuid-Amerika inheemsch te zijn en wordt in Europa wel gekweekt en kan dus ook verwilderd zijn gevonden. Bij ons is zij alleen aangevoerd aangetroffen. Zij is het eerst gevonden in 1896 door D. Lako en Mej. Ogterop bij de Meelfabriek te Middelburg (N. K. A. 3e s. I 287) en door L. Vuyck op een mestvaalt te Schiedam (N. K. A. 3e s. I 287), in 1898 door prof. W. F. R. Suringar in den tuin van Endegeest bij Leiden (N. K. A. 3e s. I 162) en door F. J. Struykenkamp op Groenhoven bij Leiden (N. K. A. 3e s. I 578), in 1901 op 2 plaatsen te Rotterdam door W. H. Wachter en P. Jansen, in 1906 door J. Koornneef aan de Houthaven te Amsterdam, in 1907 door M. Pinkhof en later ook door L. Dorsman in de Rietlanden te Amsterdam, in 1808 en 1809 door denzelfde aan het Merwedekanaal te Amsterdam, in 1809 door J. Th. Henrard aan de Handelskade te Amsterdam en in 1912 door A. W. Kloos te Wormerveer. In het Ver. herb. zijn nu overgegaan door J. Koornneef en door L. Dorsman gevonden ex. (zie boven). Bij de door laatstgenoemde gevonden ex. zijn de tongetjes korter en de bladen breeder dan voor den grondvorm is opgegeven.

23. *Bromus adoensis* Hochst. is in het N. K. A. 1912 blz. 89 reeds beschreven. Het ex. in het Ver. herb. gevoegd is door W. H. Wachter en P. Jansen te Rotterdam gevonden in 1910.

24. *Bromus villosus* Forsk. is behalve in 1910 te Rotterdam door W. H. Wachter en P. Jansen (zie N. K. A. 1912 blz. 89) ook reeds in 1908 door J. Koornneef aan de Houthaven te Amsterdam gevonden en verder in 1912 door L. Posthumus te Arnhem en door J. Th. Henrard te Gorinchem. De te Amsterdam gevonden ex., waarvan er een in het Ver. herb. is gevoegd, schijnen mij *B. villosus* A. *maximus* Aschrs. et Gr. te zijn, dus de gewone vorm van *B. villosus*, daar de pluim niet bijzonder los is en niet overhangt en de pluimtakken niet tot over 1 dM. lang zijn.

25. *Bromus macrostachys* Desf. β . *lanuginosus* Boiss. De soort behoort tot de *Bromus*-soorten met 3—5-nervige onderste en 7—9-nervige bovenste kelkkafjes, terwijl het onderste kroonkafje de naald min of meer duidelijk onder den top draagt of deze ontbreekt. Zij behoort verder tot de groep *Zeobromus* met rolronde, later samengedrukte aartjes, die bijna steeds naar den top versmald zijn, terwijl de naald duidelijk onder den top is ingeplant. Behalve *B. secalinus*, die kale bladscheeden heeft, hebben zoo goed als alle soorten althans bij de onderste bladen behaarde bladscheeden en bedekken de bloemen elkaar tijdens den vruchttijd althans aan den voet dakpansgewijze. Bij *B. arvensis* en *B. racemosus* zijn dan de onderste kroonkafjes even lang als de bovenste en hoogstens 7 mM. lang, terwijl bij de andere soorten de onderste kroonkafjes duidelijk langer zijn dan de bovenste en 9—10 mM. lang zijn. Van die soorten onderscheidt zich *B. macrostachys* door de meest dichte pluim met ruwe, stijfrecht-opstaande takken, terwijl ook de aartjes rechtopstaan en de pluimtakken meest korter zijn dan de aartjes. De soort behoort thuis in de landen aan de Middellandsche Zee. De var. β . *lanuginosus* heeft dicht wollig viltige, bijna geheel witte aartjes en is in 1900 door W. H. Wachter

en P. Jansen bij Rotterdam, aangevoerd, gevonden. Een ex. daarvan is nu toegevoegd aan het Ver. herb.

26. *Triticum cristatum* Schreb. behoort tot de *Triticum*-soorten met 1-nervige kelkkafjes. De aar is bij de soort tot 2,5 cM. breed, de aartjes zijn zonder de naalden 8—15 mM. lang, 3—5(—10)bloemig, de kelkkafjes vrij lang genaald, evenals de onderste kroonkafjes.

De plant behoort in Zuid-Europa thuis en is hier aangevoerd nl. te Rotterdam, gevonden in 1901 en 1904 door W. H. Wachter en P. Jansen en te Amsterdam, gevonden in 1908 door M. Pinkhof aan het Merwedekanaal, de Ertskade en achter het Tolhuis over het IJ. Van Rotterdam en van Amsterdam gaan ex. over in het Ver. herb.

27. *Hordeum jubatum* L. is reeds beschreven in N. K. A. 3e s. II 701. Zij behoort thuis in Noord- en Zuid-Amerika en in Siberië, doch wordt bij ons gekweekt voor droge bouketten en is ook aangevoerd. Zij is het eerst in 1901 door D. Lako en Mej. Ogterop gevonden aan de meelfabriek te Middelburg, later in 1909 door M. Pinkhof te Amsterdam (hiervan is het ex. dat in het herb. der N. B. V. is overgegaan, afkomstig) en ook in 1909 door J. Th. Henrard aldaar, en in 1909 en 1910 door W. H. Wachter en P. Jansen te Schiedam.

28. *Lolium rigidum* Gaud. behoort tot de groep *Eulolium* Godr. met kelkkafjes, hoogstens 1½ maal zoolang als het onderste kroonkafje. Evenals bij *L. perenne* zijn de bladen in de jeugd gevouwen en is de aarspil op de met aartjes bedekte plaatsen glad. Van *L. perenne* onderscheidt zij zich door den meest aan den voet vertakten stengel en de 4—7-bloemige, kleine aartjes. Zie over de nomenclatuur N. K. A. 1912 pag. 93. Zij schijnt reeds door Kok Ankersmit op den met sumac bemesten akker te Apeldoorn te zijn gevonden en is in 1903 door W. H. Wachter en P. Jansen bij Rotterdam aange-

troffen (een ex. daarvan is overgegaan in het Ver. herb.) en in 1911 aan den Rijnsoever bij Arnhem door J. Th. Henrard.

29. *Aegilops cylindrica* Host. is reeds beschreven in het N. K. A. 2e s. VI 542 naar aanleiding eener vondst dezer plant door Carmiggelt aan het Pothoofd te Deventer in 1894. Zij was echter reeds in 1891 door P. van der Lijn aan den Spoorweg te Oostzaan gevonden (Flora Batava XX 1533) en is daarna in 1898 door F. J. Struykenkamp op Groenhoven bij Leiden (N. K. A. 3e s. I 578) en in 1901 door W. H. Wachter en P. Jansen aan den kolenaschweg van Rozenburg te Rotterdam en aan de spoorbaan Vlaardingen-Maassluis gevonden (van de laatste vindpl. zijn ex. in het Ver. herb. overgegaan), verder in 1903 door dez. bij Rotterdam, later in 1906 door dez. te Hillesluis (reeds in het herb. der Ver.), in 1908 door J. Koornneef aan de Houthaven te Amsterdam (een ex. gaat over in het herb. der Ver.), door M. Pinkhof in 1908 aan de Ijkade te Amsterdam (ook in het herb. der Ver. overgegaan) en in 1909 door J. Th. Henrard aan een laadplaats aldaar, eindelijk in 1908 door J. Th. Henrard te Arnhem.

De soort behoort thuis in Zuid-Europa en is dus bij ons steeds aangevoerd, meest met koren.

30. *Ophrys muscifera* Huds. komt in een groot deel van Europa op kalkbergen tusschen kreupelhout en in niet te dichte bosschen voor. Dat zij dus in Zuid-Limburg voorkomt, is duidelijk. Zij is voor die streek reeds vermeld in den 1^{en} druk van den Prodr. en is ook van 1870 af tal van malen op den St. Pietersberg, in de omgeving van Valkenburg en van Gronsveld gevonden. De ex., die aan het herb. der Ver. nu zijn toegevoegd zijn in 1898 op den St. Pietersberg door J. U. Mesters en in 1899 door H. A. van Roessel in het Geerendal en in het bosch achter het Huis ter Geul bij Valkenburg gevon-

den. Verder zijn alleen vindplaatsen van de plant bekend van Walcheren, waar zij in 1835 door Jhr. de Witte van Citters (N. K. A. 2e s. III 222), in 1864 door v. Hall te Rhijnsburg (Walcheren), in 1877 door D. Lako in den Vrouwepolder en het bosch van Elzenoord (N. K. A. 2e s. III 219) werd gevonden. Daar deze vindplaatsen niet bepaald in de kalkrijke duinen liggen, schijnen zij wat vreemd voor de plant.

31. *Ophrys apifera* Huds. behoort tot de groep der *Apiferae* met sterk convexe lip met omgeslagen zijranden met een aanhangsel, dat bij *apifera* vele malen meer lang dan breed is. De eigenaardige *bij*-teekening komt op de lip voor. De soort komt in Engeland, Duitschland, Frankrijk, Spanje, Turkije, op grazige heuvels, in kreupeelhout, bijna steeds op kalkgrond voor. Haar vinden bij ons in Zuid-Limburg en in de duinen sluit zich hierbij aan. Zij is het eerst in 1899 door E. Scheltens bij Hoek van Holland gevonden (Lev. Nat. III 125 met afb.), daarna in het zelfde jaar door J. de Vletter aan het Haagsche ververschingskanaal (Lev. Nat. III 178), daarna in 1901 door G. van Vloten in de duinen bij Noordwijk aan Zee (een ex. bevindt zich in het Ver. herb.) en in 1904 in de duinen bij Wijk aan Zee door P. Verhagen (het ex. is door mij afgestaan aan het Ver. herb.), in 1910 door J. P. Lotsy en F. A. des Tombe in een duinvallei van Hoek van Holland en ook daar door C. J. van Heusden en in 1911 door A. de Wever te Eys (Z.-L.) en in hetzelfde jaar door J. W. C. Goethart te Oud Valkenburg (Keutenberg), welk ex. is afgebeeld in Flora Batava XXIV 1858.

32. *Goodyera repens* R. Br. is reeds een voor ons land lang bekende plant. Zij is afgebeeld in Flora Batava XVIII 1327. De soort is reeds beschreven in het N. K. A. IV 28, naar aanleiding van de eerste vondst van R. Bondam in 1880 en 1881 in het Leuvenumsche bosch. In het

herb. der N. B. V. zijn verder ex. aanwezig, gevonden te Havelte in een dennenboschje door Siertsema in 1899 en van ex. gevonden door F. A. des Tombe en M. J. Blijdenstein in 1904 in een dennenbosch te Olterterp. Ook is zij gevonden in 1907 door A. W. Brouwer te Havelte, al weder in een dennenbosch en op een soortgelijke plaats in 1906 door P. van den Burg en J. Feitsma bij Roden (Dr.). (Een ex. hiervan is nu toegevoegd aan het Ver. herb.). Eindelijk is zij in 1911 te Vorden gevonden door Mej. E. C. A. E. Martini in een naaldbosch en te Eindhoven in het Hoogeloonsche bosch door J. M. Geerts in 1910 (schriftelijke mededeeling).

De plant is eigen aan naaldboschen, zoowel in Scandinavië, Denemarken, Schotland, Frankrijk, als in Oost-Europa. In Duitschland is zij slechts eenige malen waargenomen.

H. HEUKELS.